

Проект!

Внесен от.....

Предложен от Инициативен комитет "Учени за нов
Закон за научните степени и научните звания
(ЗНСЗ)"

ЗАКОН ЗА НАУЧНИТЕ ЗВАНИЯ И ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНАТА СТЕПЕН “ДОКТОР”

ГЛАВА ПЪРВА

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) Този закон урежда условията и реда за даване и отнемане на образователната и научната степен и научните звания за заемане на длъжности във висшите училища/ научните институти и органите, на които се възлагат тези функции.

Чл. 2. По реда на този закон се присъждат образователната и научната степен *доктор* и научните звания *асистент*, *старши асистент*, *главен асистент* и *професор*.

Чл. 3. (1) Длъжностите на научния преподавателски и изследователски състав са:

1. за хабилитирани учени – *професор*; *извънреден професор*; *гост-професор*.
2. за нехабилитирани учени – *асистент*; *старши асистент*; *главен асистент*.
3. Всички учени с вече присъдена научно научна степен *доктор на науките* автоматично получават научното звание *професор*.

(2) Хабилитираните и нехабилитираните лица са:

- редовни учени;
- извънредни и хонорувани учени.

(3) Редовните учени имат трудови правоотношения за съответните едноименни длъжности във висшето училище/ научния институт за неопределено време. Извънредните и хоноруваните учени имат срочни трудови договори и не заемат щатни длъжности във висшето училище/ научния институт.

(4) Висшите училища/ научните институти имат право да назначават лица с научна степен от страната и от чужбина за преподавателска/ научноизследователска дейност за определен срок като *гост-професор*.

Чл. 4. Академичните съвети на висшите училища и научните съвети на научните институти имат право да присъждат на български и чуждестранни

граждани с висше образование, които имат заслуги за развитието на науката, културата и спорта и за укрепване на двустранните връзки с България, следните почетни звания:

- *доктор хонорис кауза*;
- *почетен професор*.

Чл. 5. Научните звания и образователната и научната степен са валидни за висшите училища и научните институти в цялата страна.

Чл. 6. (1) Решенията за присъждане на научни звания и на образователната и научната степен **доктор** се вземат от Тричленната или от Апелативната петчленна специализирана научна комисия.

(2) Присъждането и отнемането на научните звания и на степента **доктор** се извършва от Факултетния съвет на висшето училище/ Научния съвет на научния институт. Тяхната функция е само административна.

(3) Членовете на Тричленната и на Апелативната петчленна специализирана научна комисия, както и рецензентите (и при защита на докторат, и при присъждане на научно звание) не могат да бъдат от научната организация, в която работи кандидатът.

(4) При откриване на процедура за защита на докторат или за присъждане на научно звание членовете на Тричленната комисия, както и рецензентите, с чиито рецензии тя работи, не могат да бъдат избирани по хода на същата процедура за членове на Апелативната петчленна комисия, както и за рецензенти, с чиито рецензии работи тази комисия.

(5) Гласуването и в двете комисии е явно – “за” или “против”. Не се допуска “въздържал се”.

Чл. 7. (1) Орган за контрол и регулиране на взаимоотношенията в научната сфера е юридическата институция *ОМБУДСМАН В НАУКАТА*, която се оглавява от лице на възраст от 35 до 55 г. с юридическо образование.

(2) Функцията на *Омбудсмана в науката* е да контролира и регулира взаимоотношенията в научната сфера и да оказва юридическа помощ на кандидатите на всички стъпала на процедурата. *Омбудсманът в науката* подпомага кандидата с юридически съвети и с пряко участие, когато е сезиран от кандидат в конкурс – на всички равнища на процедурата: при проблеми за назначаване на рецензенти и при проблеми за назначаване на Тричленната или Апелативната петчленна специализирана научна комисия, при обжалване в Апелативната петчленна научна комисия, във Върховния административен съд. При наличие на сериозен конфликт, той е задължен да се отнесе до Националната агенция за оценяване и акредитация на Висшите учебни заведения и да изиска контрол на научната институция. При изчерпване на всякакви други възможности, по негова преценка, той има право да разпусне тричленната/петчленната специализирана комисия и да разпореди назначаването на нова/и комисия/и.

(3) *Омбудсманът в науката* се избира от Народното събрание с мандат от 2 години като той може да бъде избран не повече от два мандата.

(4) *Омбудсманът в науката* създава и поддържа Национален регистър на хабилитираните учени според шифъра на специалностите, публикуван в неговия WEB-сайт в ИНТЕРНЕТ. Всяко лице получило научното звание *професор* автоматично се включва в Националния регистър по молба от кандидата до *Омбудсмана в науката* със заверено копие от дипломата си за *професор*.

ГЛАВА ВТОРА

УСЛОВИЯ И РЕД ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНАТА СТЕПЕН “ДОКТОР”

Чл. 8. Висшите училища/ научните институти осъществяват подготовката на образователната и научната степен *доктор* след придобита образователно-квалификационна степен *магистър* в съответствие със Закона за висшето образование.

Чл. 9. (1) Докторантурата е основна форма за организирана подготовка на висококвалифицирани специалисти за педагогическата и научноизследователската дейност, както и за управлението, включително и на неправителствения сектор и бизнеса.

(2) Приемането и обучението на докторанти се извършва при спазване на държаните изисквания, съгласно Закона за Висшето образование и определените в правилниците на висшите училища/ научните институти изисквания, ако те не противоречат на държавните.

(3) За кандидат-докторантския изпит професорът, предлагащ докторантурата, предоставя конспект. По всеки въпрос в конспекта задължително трябва да има посочен достъпен литературен източник.

(4) За обезпечаване публичност на конкурсния изпит Факултетният съвет/Научният съвет определя чрез жребий от своя списъчен състав трима независими наблюдатели със съвещателен глас (извън изпитната комисия), които се разписват на изпитния протокол.

Чл. 10. (1) Образователната и научната степен *доктор* се присъжда на лице с висше образование, притежаващо образователно-квалификационната степен *магистър*, положило (с лично присъствие или виртуално) изпитите, предвидени в индивидуалния му учебен план, в съответствие със Закона за висшето образование, защитило дисертационен труд с научно-приложни или научно-теоретични приноси.

Чл. 11. (1) Дисертационният труд е научно изследване, чиито части или основни резултати са публикувани в специализирани научни издания, монографии, книги, научни сборници – на хартиен или електронен носител, както и в уебсайтове. Той е индивидуален. Части от него могат да бъдат публикувани в колективна работа с доказано участие на докторанта.

(2) Дисертационният труд за присъждане на образователната и научната степен *доктор* се подготвя чрез докторантура – редовна, задочна или на самостоятелна подготовка.

Чл. 12. (1) Зачисляването на редовна и задочна докторантура става с конкурс, обявен от висше училище/ научен институт, в който успехът от изпита по специалността е не по-нисък от *много добър 4,50*, а за самостоятелна подготовка – след представяне на самостоятелно подготвена научна разработка, която да е съществена част (2/3) от дисертационния труд.

(2) За назначаване на консултант на докторанта на самостоятелна подготовка се изисква съгласието на едно хабилитирано лице.

Назначаването на консултант на докторанта се извършва от декана на факултета във висшето училище/ председателя на Научния съвет в научния институт по доклад на ръководителя на научното звено.

Чл.13. (1) Процедурата по защита на дисертационен труд се инициира лично от съответния кандидат, който с доклад до съответния декан на Факултетния съвет или председател на Научния съвет, придружен от дисертационния труд, изисква откриване на процедура за защита.

(2) При предаване на завършения дисертационен труд научното звено – катедра, секция или лаборатория в срок не повече от 15 дни избира вътрешен рецензент измежду хабилитираните лица от звеното.

(3) В едномесечен срок след избирането на вътрешния рецензент научното звено обсъжда дисертационния труд, въз основа на представената рецензия, на свое открито за външни лица заседание. На заседанието трябва да присъстват не по-малко от 2/3 от хабилитираните или с научна степен членове на състава му. Броят на присъстващите хабилитирани лица или лица с научна степен от същото направление не може да бъде по-малък от 5. Допуска се електронно обсъждане и гласуване с организиране на чат-рум.

(4) Научното звено взема решение с явно гласуване и обикновено мнозинство от присъстващите хабилитирани лица и лица с научна степен, да се предложи откриване на процедура за защита на дисертационния труд. Към него се добавя електронното гласуване.

Чл. 14. При отрицателно решение на научното звено дисертационният труд може да се изпрати във Факултетния/ Научния съвет за откриване на процедура, само ако дисертантът е представил писмени положителни отзиви от двама професори по специалността.

Чл. 15. (1) Процедурата за защита на дисертационен труд се открива с решение на Факултетния/ Научния съвет по предложение на тяхното научно звено (катедра, секция, лаборатория), на което е дадено това право в правилника на висшето училище / институт, в срок не повече от 15 дни от постъпване на документите.

(2) Във Факултетния/ Научния съвет се депозира комплект от следните документи: молба от кандидата за откриване на процедура за защита на дисертационен труд, кратка творческа автобиография, протокол от заседанието на научното звено, подписан от ръководителя на звеното, 2 подвързани екземпляра от дисертационния труд, проект за автореферат, по един екземпляр от публикуваните трудове по доктората.

Чл.16. (1) При откриване на процедурата във Факултетния/ Научния съвет се избират чрез жребий двама рецензенти на дисертационния труд от Националния регистър на хабилитираните учени според шифъра на специалността. При назначаването си рецензентите подписват декларация, че са компетентни по темата и се задължават да дадат обективна оценка на научните приноси на кандидата. Некомпетентна или недобросъвестна рецензия се третира като престъпление по служба и рецензентът носи административна и наказателна отговорност. Научно-обоснован сигнал за некомпетентна или недобросъвестна рецензия може да се подаде от кандидата или от член на комисията (Тричленната или Апелативната петчленна), пред която се провежда защитата на доктората.

(2) При наличие на конфликт на интереси между кандидата и рецензент е задължително избирането на нов рецензент.

Конфликт на интереси има тогава, когато между кандидата и избран рецензент съществуват взаимоотношения от научно или лично естество, които биха попречили на обективна научна оценка от рецензента. Това се обосновава от кандидата чрез молба-декларация до съответния Факултетен/Научен съвет в петдневен срок след избора на рецензенти.

(3) При невъзможност да се изберат рецензенти от специалността на дисертационния труд (, когато специалността е нова за Република България), се допуска те да бъдат от близка специалност в съответното направление, а при липса на такава възможност се поканват рецензенти от чужбина.

(4) В срок от 15 дни рецензентите представят предварително мнение, че проектът на автореферата отговаря на дисертационния труд и може да бъде

отпечатан. Мнението се представя на хартия, подписано от рецензента или се изпраща от електронната поща на рецензента.

(5) Рецензентите представят рецензиите си, в които е отразена актуалността на разработвания проблем, получените резултати, научните приноси и приложната стойност на доктората, заключение за присъждане/неприсъждане на научната степен, в срок не повече от два месеца от избора им. Удължаване на срока е допустимо само при назначаване на рецензенти от чужбина. В такива случаи той се уговаря допълнително между двете страни.

Чл. 17. (1) Деканът на Факултетния / председателят на Научния съвет организира защитата на доктората в срок до 1 месец след постъпването на рецензиите.

(2) Защитата се обявява в два централни ежедневника и се разгласява със съобщения във висшето училище/ научния институт не по-късно от 10 дни преди защитата.

(3) Докторантът има право да получи екземпляр от рецензиите, за да подготви писмения си отговор.

Чл. 18. (1) Защитата се състои пред Тричленна специализирана научна комисия, избрана в седемдневен срок след постъпване на рецензиите от Факултетния/ Научния съвет чрез жребий от Националния регистър на хабилитираните учени според шифъра на специалността.

(2) Не се допуска отсъствие на член на Комисията. Ако няма обективни причини за това (болест или командировка в чужбина), той подлежи на санкциониране съгласно §13 от Преходните и допълнителни разпоредби.

Когато член на Комисията не може да присъства на защитата, той е длъжен своевременно да уведоми за това декана на Факултетния / председателя на Научния съвет, който назначава вместо него следващия по ред в Националния регистър на хабилитираните учени според шифъра на специалността. В случай на отсъствие без своевременно предупреждение, отсъстващият подлежи на санкциониране съгласно §13 от Преходните и допълнителни разпоредби.

(3) Участието на рецензентите е задължително – с лично присъствие или виртуално в чат-рума. Изключение се допуска, когато единият от тях е в командировка в чужбина и не може да осъществи електронен диалог, или отсъства поради болест, при условие, че неговата рецензия е положителна. В такъв случай се допуска защита на доктората. Извън тези обстоятелства, при отсъствие на рецензент без обективно основание, защитата се отлага и се насрочва отново в срок до един месец, а на рецензента се налага предвидената в този закон санкция.

(4) Защитата е публична и се ръководи от председателя на комисията, избран вътрешно от нея. Той предоставя възможност за въпроси и изказвания от страна на желаещите.

(5) Докторантът представя целите, задачите, методологията, резултатите и изводите на дисертационния труд. Разискванията започват след прочитане на рецензиите. При задължително явно гласуване всеки от членовете на Тричленната специализирана научна комисия аргументира с научни доводи подробно мнението си – и при положителен, и при отрицателен вот.

Дисертантът задължително отговаря на рецензентите и на зададените въпроси.

Води се подробен протокол, отразяващ дискусията.

Председателят на комисията предоставя на дисертанта копие от протокола.

(6) Тричленната специализирана научна комисия взема решение за присъждане или не на образователната и научната степен *доктор* чрез явно

гласуване и подробна научно обоснована мотивировка за вота, коректно протоколирана.

(7) Председателят на Тричленната специализирана научна комисия обявява решението на самото заседание.

(8) Решението на Тричленната специализирана научна комисия може да се обжалва от кандидата в срок от един месец пред *Омбудсмана в науката*.

Омбудсманът е задължен в десетдневен срок след получаване на жалбата от кандидата да разпорежи на Факултетния/Научния съвет в двуседмичен срок да избере Апелативна петчленна специализирана научна комисия, както и нови двама рецензенти от Националния регистър на хабилитираните учени чрез жребий според шифъра на специалността.

(9) Процедурата по защитата на дисертацията пред Апелативната петчленна специализирана научна комисия е същата като регламентираната (за Тричленна специализирана научна комисия) в член 16 (1), (2), (3), (5), член 17 (1), (2), (3) и член 18 (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7).

(10) Обжалване решението на Апелативната петчленна специализирана научна комисия се извършва пред Върховния административен съд в едномесечен срок от обявяването му.

(11) При вероятен конфликт на интереси преди съдебна процедура дисертантът е задължен да свери записаното в протокола с лицето, направило изказването. Допуска се поправка на протокола с писмена молба на изказалото се лице до председателя на Специализираната научна комисия (тричленна или петчленна) или до *Омбудсмана в науката*, в случай, че лицето е председател на Комисията.

Чл. 19. (1) Образователната и научната степен *доктор* се присъжда от Факултетния съвет на висшето училище или Научния съвет на научния институт след успешна защита.

Министерство на образованието и науката издава диплома в срок от 20 дни след решението на съответната специализирана научна комисия за присъждането на образователната и научна степен *доктор*. Дипломата се подписва от Министъра на образованието и науката и носи печата на министерството. Тази процедура има само представителен характер.

(2) Всеки учен с присъдена образователна и научната степен *доктор* има право да предлага свободноизбираеми курсове лекции във висше училище.

ТРЕТА ГЛАВА

УСЛОВИЯ И РЕД ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА НАУЧНИ ЗВАНИЯ

Раздел I

Звания на нехабилитирани лица

Чл. 20. Званието *асистент* се присъжда на лице с висше образование след спечелен конкурс в съответствие с правилника на висшето училище/научния институт, обявил конкурса.

Чл. 21. (1) Научните звания на нехабилитираните лица се присъждат на лица, които имат образователно-квалификационна степен *магистър* в съответното професионално направление на конкурса.

(2) Ако избраното лице за асистент с образователно-квалификационна степен *магистър* за период от 10 години след избора не защити дисертационен труд, то се освобождава от заеманата длъжност.

(3) Изискванията за специалност и допълнителна квалификация, както и ограниченията за възраст, се определят от Закона за висшето образование и правилниците на висшите училища/ научните институти.

Чл. 22. (1) Конкурси за звания на нехабилитирани лица се обявяват в два централни ежедневника – от висшите училища по предложение на факултетните съвети и от научните институти по предложение на научните съвети.

(2) Срокът за подаване на документи за участие в конкурса е два месеца от датата на обявяване на конкурса.

Чл. 23. (1) Висшите училища/ научните институти имат право да обявят конкурса отново, ако в двумесечен срок от писменото уведомяване на кандидатите, на които е присъдено научно звание, те не заемат съответната длъжност.

(2) В случаите по ал. 1, когато длъжността не бъде заета, даденото научно звание е невалидно.

(3) В случай, когато лицето с присвоено научно звание е възпрепятствано да приеме длъжността поради болест, военна служба или специализация в чужбина (, което се доказва с официален документ) – срокът е до 6 месеца.

Чл. 24. (1) Когато само един от кандидатите притежава образователната и научна степен *доктор* в шифъра на обявения конкурс, той се назначава без провеждане на изпит.

(2) Когато в конкурса участват повече от един кандидати, притежаващи образователната и научна степен *доктор*, Факултетният съвет на висшето училище/ Научният съвет на научния институт провежда изпит само на лицата с образователна и научна степен *доктор* – до един месец след изтичане на срока за подаване на документи за участие в конкурса.

(3) Конкурсът се провежда чрез писмен изпит по конспект, предложен от ръководителя на съответната катедра/научна секция като по всеки въпрос задължително трябва да има посочен достъпен литературен източник. Изпитът е пред Тричленна специализирана научна комисия, избрана от Факултетния/ Научния съвет чрез жребий от Националния регистър на хабилитираните учени според шифъра на специалността. Назначаването на комисията се извършва от декана на факултета /директора на научния институт за провеждане на конкурсния изпит – до един месец от изтичане срока за подаване на документи за участие в конкурса.

(4) За обезпечаване публичността на конкурсния изпит Факултетният / Научният съвет определя чрез жребий от своя списъчен състав трима независими наблюдатели със съвещателен глас, които се разписват на изпитния протокол.

(5) Решението на Тричленната специализирана научна комисия може да бъде обжалвано от кандидата в едномесечен срок от датата на обявяването му – чрез писмена жалба до *Омбудсмана в науката*.

При допуснати тежки процедурни нарушения при провеждането на конкурса *Омбудсманът в науката* е задължен в десетдневен срок да анулира конкурсния изпит и да разпорежи на Факултетния / Научния съвет да избере в двуседмичен срок чрез жребий от Националния регистър на хабилитираните учени според шифъра на специалността Апелативна петчленна специализирана научна комисия за повторно провеждане на конкурса. Членовете на Апелативната петчленна специализирана научна комисия са различни от членовете на Тричленната специализирана научна комисия.

При оспорване на оценка (дадена от Тричленната специализирана научна комисия) от страна на някой от участниците в конкурса Апелативната комисия

се задължава от Омбудсмана в седемдневен срок да преразгледа писмените работи и да им постави окончателни оценки.

(6) До 14 дни след окончателното обявяване на оценките Факултетният / Научният съвет избира най-добре представилия се (получилия най-висока оценка на изпита) кандидат по доклад на председателя на Тричленната / Петчленната научна комисия – с явно гласуване и с обикновено мнозинство от присъстващите.

(7) Назначаването на утвърдения кандидат по горепосочената алинея (6) се извършва от административния ръководител на висшето училище / института в 15-дневен срок след избирането му от Факултетния / Научния съвет.

Чл. 25. (1) Нехабилитираните лица подлежат на задължително периодично атестиране не по-рядко от един път на три години. То се извършва от Атестационна комисия съгласно Закона за висше образование. За неатестирането на учения от страна на Атестационната комисия в посочения срок Председателят на Атестационната комисия носи отговорност за престъпление по служба според Наказателния кодекс.

(2) Атестирането се извършва от Атестационни комисии, изградени при факултетите на висшите училища и научните институти, в които не влизат членове на Факултетния/ Научния съвет.

(3) Данните и резултатите от атестирането – и положителни, и отрицателни – са публични в рамките на университета или института.

Чл. 26. Научните критерии за атестиране се включват в правилниците на висшите училища/ научните институти и се определят спрямо специфичната им дейност.

Раздел II

Звание на хабилитирани лица

Чл. 27. Звание *професор* се присъжда на лице с висше образование, с научна степен *доктор* в направлението на конкурса, с отпечатани оригинални научни трудове (с импакт-фактор, цитирания) или оригинални творчески постижения на съвременно научно равнище, съобразено с използване на високите технологии и изисквания за качество в развитите страни, извън защитения докторат, участие в написване на учебници (книги, монографии, справочници, речници и други подобни, на хартиен или електронен носител), с преподавателска дейност във висше училище повече от пет години (при кандидатстване в конкурс във висше училище) и представило проект за лекционен курс или програма за нова научноизследователска дейност (лаборатория, научно направление), спечелило конкурс в съответното висше училище/ научен институт.

Чл. 28. (1) Процедурата за професура се инициира лично от съответния кандидат, който с доклад до председателя на Факултетния съвет във висшето училище или Научния съвет в научния институт, придружен от списък на научните трудове – монографии, научни договори и други, изисква обявяването на конкурс.

(2) До 20 дни след внасянето на доклада на кандидата Факултетният/ Научният съвет взема решение за обявяване на конкурс за присъждане на научното звание *професор*.

(3) Задължително се обявява конкурс за хабилитация, независимо от водените предмети, налични часове, брой налични преподаватели в областта и т.н., ако кандидатът притежава образователната и научна степен *доктор* и поне 20 научни публикации извън доктората, от които поне 5 в международни списания или сборници и поне 5 самостоятелни.

Чл. 29. При провеждане на конкурс за научно звание на хабилитирани лица (*професор*) се спазват следната процедурна последователност и срокове:

- (1) Висшите училища/ научните институти депозират обяви за конкурса в Държавен вестник и в два централни всекидневника – до 10 дни след взето решение от Факултетния/ Научния съвет за обявяване на конкурс.
- (2) Конкурсите за звания за нехабилитирани и хабилитирани лица, съответно за заемане на едноименни длъжности във висшите училища/ научните институти от системата на министерства, които имат военизирани структури, се обявяват със заповед на съответния министър.
- (3) Подаването на документи за участие в конкурса е в тримесечен срок от датата на обявяването му в Държавен вестник.
- (4) Откриване на процедура чрез избор от Факултетния / Научния съвет на трима рецензенти – с жребий от Националния регистър на хабилитираните учени по шифъра на съответната специалност. Изборът на рецензентите се извършва до един месец след изтичане на тримесечния срок за приемане на документи за участие в конкурса.

При липса на подходящи рецензенти извън научната организация на кандидата по специалността на обявения конкурс се допуска те да бъдат от съответното професионално направление. Когато и това не е възможно (при абсолютно нова специалност), се поканват рецензенти от чужбина.

При избора на рецензенти се спазват изискванията на член 16 (1), (2).

- (5) Предаване на рецензиите във Факултетния/ Научния съвет към висшето училище/ научния институт - до 2 месеца след избирането на рецензентите и при изискванията на член 16 (5).

Участниците в конкурса за звания на хабилитирани лица имат право да се запознаят с рецензиите по конкурса преди и след процедурата и да получат екземпляр от тях.

Участниците в конкурса за звание на хабилитирани лица имат право на предварително писмено възражение по представените рецензии, ако те са отрицателни. Възражението се чете на заседание на Комисията, на което е поканен да присъства кандидатът.

- (6) Избор от Факултетния/ Научния съвет на висшето училище/научния институт на Тричленна специализирана научна комисия – в седемдневен срок след постъпване на рецензиите, чрез жребий от Националния регистър на хабилитираните учени.
- (7) Провеждане на заседание на Тричленната специализирана научна комисия – до 20 дни след предаването на рецензиите и при условията на член 18 (2), (3), (4) и (5).

Комисията избира чрез явно гласуване и подробна, строго научно обоснована мотивировка (коректно протоколирана) на вота на всеки неин член – и при положителен, и при отрицателен вот – кандидата в конкурса, на когото присъжда научното звание *професор*.

За избран се счита кандидатът получил най-много гласове при мнозинство повече от половината от членовете на Комисията.

Всеки член на комисията може да гласува положително (“за”) само за един кандидат.

- (8) Подаване на жалба до *Омбудсмана в науката* – до един месец от датата на обявяване на решението на Тричленната специализирана

научна комисия.

- (9) Разпореждане на *Омбудсмана в науката* в десетдневен срок след подадената от кандидата жалба, до Факултетния/ Научния съвет в двуседмичен срок да избере Апелативна петчленна специализирана научна комисия, както и трима нови рецензенти от Националния регистър на хабилитираните учени по шифъра на специалността.
- (10) Избор от Факултетния/ Научния съвет на Апелативна петчленна специализирана научна комисия и трима нови рецензенти - в двуседмичен срок от получаване разпореждането на *Омбудсмана в науката*.
- (11) Процедурата по присъждане на научно звание (*професор*) от Апелативната петчленна специализирана научна комисия – в петнадесетдневен срок от получаване на рецензиите – е същата, както регламентираната (за присъждане на научната и образователната степен *доктор* от Тричленната специализирана научна комисия) в член 16 (1), (2), (3), (5), член 17 (1), (2), (3) и член 18 (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7).
- (12) Обжалване на решението на Апелативната комисия пред Върховния административен съд – в едномесечен срок и при условията на член 18 (11).
- (13) Издаването на диплома за научното звание *професор* се регламентира по начина, описан в член 19 (1).

Чл. 30. На длъжност по обявен конкурс за хабилитирани лица се назначава (при наличие на финансова обезпеченост) само лицето, което е участвало в конкурса и го е спечелило.

Чл. 31. (1) Висшите училища/ научните организации имат право да обявят конкурс отново, ако нито един от кандидатите не е избран на проведения конкурс или в двумесечен срок от уведомяване на кандидата, на който е присъдено научното звание, същият не заеме съответната длъжност. В случаите, когато кандидатите, на които е присъдено научното звание, са били възпрепятствани заради болест, военна служба или специализация в чужбина, което се доказва с документ, срокът за заемане на съответната длъжност е до шест месеца.

(2) В случаите по ал. 1, когато длъжността не е заета, присъденото научно звание е невалидно.

Чл. 32. (1) Хабилитираните лица подлежат на задължително периодично атестиране не по-рядко от един път на три години. Пропускът от страна на председателя на Атестационната комисия се квалифицира като престъпление по служба, за което председателят на Атестационната комисия носи отговорност според Наказателния кодекс.

(2) Атестирането се извършва от Атестационни комисии, изградени при факултетите на висшите училища и научните институти, в които не влизат членове на Факултетния/ Научния съвет.

(3) Данните и резултатите от атестирането – и положителни, и отрицателни – са публични в рамките на университета или института.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

ОТНЕМАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНАТА СТЕПЕН И НАУЧНИТЕ ЗВАНИЯ

Чл. 33. (1) Образователната и научната степен *доктор* се отнема при установено плагиатство на дисертационния труд или на части от него, на

основата на който тя е присъдена.

(2) Научно звание се отнема при установено плагиатство на научни трудове, на основата на които е присъдено съответно научно звание.

(3) Няма давност за наказателна отговорност при установено плагиатство.

Чл. 34. (1) Предложението за отнемане на образователната и научната степен и научните звания се прави от:

1. декана на Факултетния съвет/ председателя на Научния съвет – при самосезиране;
2. ректора на висшето училище/ директора на научния институт, в който работи лицето.
3. *Омбудсмана в науката*. Всеки учен има право да подаде сигнал до него при регистриран плагиат. Процедурата включва писмена жалба.

Чл. 35. (1) Процедурата за отнемане на образователната и научната степен или научното звание се открива от Факултетния съвет/ Научния съвет в срок от 1 месец от постъпване на предложението по член 34.

(2) При откриване на процедурата чрез жребий се избират за рецензенти три хабилиитирани лица, както и състав на Тричленна специализирана научна комисия от Националния регистър на хабилиитираните учени според шифъра на специалността. Рецензентите и членовете на Комисията задължително се избират от учените извън научната организация на лицето, заподозряно в плагиатство.

Рецензиите се представят в срок от 40 дни.

(3) Решението за отнемане на образователната и научната степен или научното звание се взема в двуседмичен срок от постъпването на рецензиите с явно гласуване след аргументирано изказване от всеки от членовете на Тричленната специализирана научна комисия, респективно от членовете на Апелативната петчленна специализирана научна комисия (в случай на обжалване пред *Омбудсмана в науката* на решението на Тричленната комисия).

Чл. 36. (1) След вземане на решение за отнемане на образователната и научната степен/ научно звание председателят на съответния съвет – Факултетен/ Научен в едномесечен срок уведомява засегнатото лице.

(2) Засегнатото лице в едномесечен срок от получаване на съобщението за отнемане на образователната и научната степен/ научно звание може писмено да обжалва решението на Тричленната/ Апелативната петчленна специализирана научна комисия пред *Омбудсмана в науката*, а след това – пред Върховния административен съд на Република България.

ПРЕХОДНИ И ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§1. Образователната и научната степен *доктор* е гаранция за висока квалификация и наименование за присъдена титла на лица с висше образование, които са защитили дисертационен труд.

§2. *Научно звание* е наименование за присъдена титла, обезпечаваща заемането на длъжност с определена гарантирана квалификация след спечелен конкурс на преподавател във висшите училища и на изследовател в научните институти.

§3. *Хабилиитирано лице* е наименование на квалифицирано лице с висше образование, което въз основа на защитен като дисертация научен труд и спечелен конкурс за *професор* е избрано за преподавател във висше учебно заведение или изследовател в научен институт. *Хабилиитирано лице* е наименование и на *извънреден професор* и на *гост-професор*.

Професор е хабилитиран преподавател във висше училище / изследовател в научен институт – с най-високата професионална квалификация, притежаващ образователната и научната степен “доктор”, на безсрочен трудов договор (щатна длъжност) във висшето училище / научния институт.

Извънреден професор е професор, назначен за преподавателска / изследователска работа във висше училище / научен институт на срочен трудов договор там, по времето на който е в трудоспособна възраст.

Гост-професор е професор от страната или чужбина, който в трудоспособна или пенсионна възраст е поканен да изнесе цикъл лекции по свободно избираема дисциплина във висше училище или да участва като консултант в научно-изследователски проект във висше училище / научен институт срещу съответно хоноруване.

§4. *Научна публикация* е научен труд, публикуван на хартиен или електронен носител в специализирано издание. Тя включва статия, доклад, монография, речник с оригинална авторова концепция, учебник с наличие на собствена изследователска част от страна на автора, специализиран сборник или справочник с оригинална авторова концепция.

§5. По смисъла на този закон *научен институт* е научноизследователски институт/ център и научноизследователска лаборатория, които имат Научен съвет и в тях работят нехабилитирани и хабилитирани учени.

§6. *Тричленна специализирана научна комисия* е научна комисия, която избира кандидата за научно звание, както и присъжда образователната и научната степен на базата на писмена научна аргументация за приносите му.

§7. *Апелативна петчленна специализирана научна комисия*. Апелативна научна комисия, която избира кандидата за научно звание, както и присъжда образователната и научната степен на базата на писмена научна аргументация за приносите му.

§8. *Рецензент* е хабилитирано лице от България или чужбина, което притежава научни публикации в специализираната област на конкурса или защитата и се изказва писмено за научните приноси на кандидата. В редки случаи при разработване на нови научни направления се допуска лице с публикации в близка специализирана област до тази на конкурса като се предпочита вариант с покана на рецензенти от чужбина от специализираната област.

§9. При даване на некомпетентна рецензия следва наказание от едногодишно отстраняване от Националния регистър на хабилитираните лица. При второ такова провинение следва наказание отстраняване завинаги от Националния регистър на хабилитираните лица. При даване на неправилна рецензия и при установено плагиатство наказанието е същото. При даване на злоумишлена рецензия хабилитираното лице носи наказателна отговорност за престъпление по служба по Наказателния кодекс.

§10. Финансовите разходи по присъждане или отнемане на научна степен и/или научно звание са за сметка на организацията, която е обявила конкурса/ защитата на дисертационния труд.

§11. Получилите отказ след 2000-та година до приемането на този закон имат право да поискат чрез молба до *Омбудсмана* да им бъде открита нова процедура. В тези случаи *Омбудсманът* е задължен да даде ход на нова процедура.

§12. Всички предложения за национални и международни научни и образователни проекти и договори се подписват задължително като при необоснован отказ виновното административно лице в университета или в института се наказва с глоба от 1000 лева, внасяна в касата на висшето училище или научния институт. Случаят се изяснява с посредничеството на *Омбудсмана в науката*. При доказани опити за плагиатство и присвояване на научни проекти

и договори виновните административни лица носят отговорност за престъпление по служба по Наказателния кодекс на Република България.

§13. При неспазване на посочените срокове или процедури и при неоснователни отсъствия, препятстващи тяхното изпълнение, виновните лица се наказват с глоба от 500 лв. При повторно и последващо провинение глобата е 1000 лв. Тя се внася в държавния бюджет.

§14. За всички нарушения на отговорните лица *Омбудсманът* може да бъде сезиран в тримесечен срок или да се самосезира, след което е задължен да наложи предвидените в този закон санкции и да ги отрази в Националния регистър на хабилитираните учени.

§15. Учените могат да заемат административна длъжност в научната администрация само един мандат от четири години. Те могат да бъдат избирани на друга административна длъжност в научната администрация най-рано след четири години след приключване на този мандат.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. В срок от два месеца след влизането на този Закон в сила висшите училища/ научните институти включват в правилниците си съответните промени, произтичащи от този закон.

§2. Лицата, които имат образователната и научната степен *доктор* и са в трудови правоотношения, получават съответно възнаграждение в размер, определен от висшето училище/ научния институт.

§3. Лицата с научно звание *асистент*, които при влизане на закона в сила имат десетгодишен стаж в науката и висшето образование и до три години не защитят дисертационен труд се освобождават от длъжност.

§4. Науката в Република България е деполитизирана и деидеологизирана. Никоя партия или идеология не може да ѝ налага изискванията си.

§5. Лица, заемащи административни постове в системата на науката и висшето образование – ректор, заместник-ректор, декан, заместник-декан, директор, заместник-директор, научен секретар, член на Президиум, ръководител на Секция, член на Атестационна комисия, председател на Атестационна комисия и други подобни или заемащи държавни административни длъжности (министри, заместник-министри, председатели и заместник-председатели на агенции, комитети, членове на Върховния административен съд, Върховния касационен съд и Висшия съдебен съвет, главен прокурор и неговите заместници), депутати и кметове не могат да кандидатстват за разкриване на процедури за научно израстване и присъждане на научно звание или образователна и научна степен *доктор* по-рано от една година след освобождаването им от тази длъжност.

§6. Всички учени в Република България се пенсионираат в деня на навършване на 65 години. Пенсионираните учени не могат да бъдат членове на научни съвети, атестационни и специализирани научни комисии – тричленни и петчленни. Имената им се изключват от Националния регистър на хабилитираните учени и те не могат да бъдат рецензенти в различни конкурси за присъждане на образователната и научната степен степен или научно звание и приемане на проекти. Същевременно като *гост-професори* те могат да подготвят лекции по свободноизбираеми дисциплини и да участват в научноизследователски проекти като консултанти.

§7. Хабилитираните лица, които нямат образователната и научната степен *доктор* и не защитят дисертация до 3 години след влизане на този закон в сила се преизназначават на длъжност *главен асистент*.

§8. Хабилитираните лица с научно звание *старши научен сътрудник първа степен* автоматично получават научното звание *професор* при влизане в сила на този закон.

Хабилитираните лица с научно звание *доцент/ старши научен сътрудник втора степен* получават научното звание *професор* след положителна атестация в срок от една година от влизане в сила на този закон. При отрицателна атестация те запазват научното звание *доцент/ старши научен сътрудник втора степен* до следващото атестиране след три години, но се преназначават на длъжността *главен асистент*. При повторна отрицателна атестация те биват освободени от длъжност в научната организация. При положителна атестация получават научното звание *професор*.

§9. Закрива се Висшата атестационна комисия при Министерския съвет. Разпускат се Специализираните научни съвети и Факултетните научни съвети като подразделения на Висшата атестационна комисия.

§ 10. Този закон отменя Закона за научните степени и научните звания (обн. ДВ бр. 36 от 1972 г.) и последвалите изменения в него.

§ 11. Изпълнението на този закон се възлага на висшите училища/ научните институти в страната и Министерството на образованието и науката.

МОТИВИРОВКА

Предлаганият законопроект е подобрена и модернизирана с оглед на времето, в което живеем, версия на законопроекта с вносителите Асен Дурмишев и Огнян Герджиков. Като благодарим на колегите си за тяхното старание, в нашата версия искаме да предадем съвременен звучен закон, определящ параметрите в развитието на съвременната българска наука.

През изминалите 15 години от демократичния процес в Република България все още научните степени и научните звания “се дават”, неизвестно по какви критерии от Висшата атестационна комисия при Министерския съвет по силата на Закона за научните степени и научните звания от 1972 г., когато, според теорията, страната ни строеше т.нар. развит или зрял социализъм. Добър или не за 1972 г., този Закон е абсолютно неприложим при променената историческа обстановка у нас след 1989 г.

От 1992 г. Република България е член на Съвета на Европа, от 2.04.2004 г. - вече е член на НАТО. След около две години страната ни ще стане действителен член на Европейския съюз. На срещата на върха на Съюза на 17 и 18 юни 2004 г. в Брюксел беше обявено завършването на техническия етап на преговорите за присъединяване на България към Европейския съюз. На 29 октомври 2004 г. българският премиер Симеон Сакскобургготски подписа в Рим Заключителния акт на първата Обща конституция на Европейския съюз.

При тази ситуация е нерационално да съществува Висшата атестационна комисия, която осъществява идеологическа цензура в българската наука, като изпълнява стриктно остарелия закон. Самият той нарушава пряко поне 12 члена от сега действащата Конституция на Република България и в този смисъл е **противоконституционен**. Нарушава и чл.10, т.1 и чл.14 и чл.17 от Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи – свобода на изразяване на мнение, забрана на дискриминацията и забрана на злоупотреба с права и е **дискриминационен**. **Висшата атестационна комисия** съществува към Министерския съвет и в този смисъл е политически орган, който е една

тромава бюрократична институция, несъответстваща на съвременните темпове на развитие на науката.

Особено за обществените и хуманитарните науки Висшата атестационна комисия или който и да е орган за контрол в науката, както и той да се нарича – **Агенция** например, прикрепен към Министерския съвет, **е орган за политически контрол.**

Резултатът от дейността на съществуващия Закон за научните степени и научните звания е изкуствената селекция на научните кадри в България и след 1989 г. и съсредоточаването на хабилитираните учени в най-непродуктивната възрастова група - в третата възраст по данни на Националния статистически институт от учебната 2002/2003 за носителите на научното звание *професор. 69% от професорите са на възраст над 60 г. и само 4% - до 49 г., като преподавателите над 50 г. са 47,06%*. От общо 1076 души с научното звание *професор* 331 души са на възраст от 60 до 64 г. и 411 души – на възраст над 65 г., т.е. **742 души със звание професор са на възраст над 60 г.** Налице е голям структурен дисбаланс (Министерство на финансите. Преглед на публичните разходи: Образованието – състояние, проблеми и възможности, Дирекция “Бюджет”, отдел “Микроикономически анализи”, София, 2004 г.). Положението в Българската академия на науките е още по-трагично. Членовете на Управителния съвет на Президиума на БАН са със средна възраст около 70 години, т.е. вече пенсионери. Трябва да се добави още, че член-кореспондентите и академиците на БАН не се пенсионираат. Следователно Законът за научните степени и научните звания от 1972 г. е пълен анахронизъм за времето, в което живеем. Липсата понастоящем на научни критерии за оценка, които трябва да се подготвят от Президиума на Висшата атестационна комисия по чл. 34 б и г от ЗНСНЗ, още веднъж потвърждава факта, че ВАК е измислено звено в научното администриране и като такова е излишно. **Принципът на децентрализация и либерализация на науката в България в духа на европейската и световната традиция и необходимостта от хармонизация на европейските законодателства** е вторият фактор, който налага закриването на ВАК. С оглед да се постигне безпристрастност и прозрачност при всички процедури членовете на комисиите и рецензентите трябва да бъдат на работа задължително извън научната организация, в която се провежда конкурсът и явно да аргументират позицията си, за което се води подробен протокол за коректна документация.

С приближаване на присъединяването на България към Европейския съюз и самото присъединяване, когато България ще влезе в Евронзоната, ще се забелязват все повече пукнатините във всички предложени законопроекти, които са подготвени вътрешноцентристки, т.е. ориентирани са към ситуацията вътре в страната, а не по отношение на връзките ѝ с науката в другите страни-членки на Европейския съюз и световната наука. Предлаганият от нас законопроект заличава именно този недостатък, тъй като е съобразен със свободното движение на хора, стоки и капитали в рамките на Евросъюза и новостите в технологиите, които несъмнено ще се отразят и на изискванията на европейската наука към българската. Още в приетата от Съвета на министрите през февруари 1976 г. програма на Общността от шест точки се споменава т.нар. “подобряване взаимното разбиране между различните европейски образователни системи”, както и “сътрудничество в областта на висшето образование”. Сега се поощряват: мобилността на студентите и преподавателите; образованието по актуални европейски проблеми; новите информационни технологии и др. подобни акценти, които скоро ще станат особено актуални и за нас с развиване на съществуващата вече система за учене през целия живот и

виртуалното обучение на студенти. Мрежата за информационно обслужване “Евридика” работи от 1980 г. и има достъп до образователните администрации във всички страни-членки. От 1982 г. тя е широко отворена за обществеността. Състои се от компютризирана информационна банка, съдържаща информация за образованието в целия ЕС. Функционират **европейски училища**, които предлагат международна програма, като част от обучението се води на език, различен от родния език на студентите. Те се дипломират като **европейски бакалаври** и могат да кандидатстват във всички университети на ЕС. Предназначени са предимно за децата на работещите в институциите на ЕС, но са отворени и за други студенти. Намират се в Люксембург, Брюксел (3) и Мол в Белгия, Варезе в Италия, Карлсруе и Мюнхен в Германия и Кълам във Великобритания. **През 2007 г. България ще стане част от този интегриран свят на европейската солидарност и нейното висше образование и наука не трябва да изглеждат като кръпка.**

Предлаганият законопроект внася ясни и прости правила за израстване в науката – три стъпала при асистентите и хабилитация чрез професура, предшествана от защита на докторска дисертация. В духа на хармонизация с европейското законодателство предлагаме да остане само една образователна и научна степен *доктор*. Т.нар. *голям докторат* вече е анахронизъм. Думите *асистент, професор, доктор* са ясни и разбираеми у нас както от хората от специализираната сфера, така и от хората извън нея. Те са лесно преводими на чужди езици. Опитайте се само да преведете *доцент, старши научен сътрудник – втора и първа степен* или *член-кореспондент* на който и да е език на 25-те държави-членки на ЕС. Освен това в недалечното бъдеще у нас научната дейност ще се извършва главно в университетите с подкрепата на бизнеса, в още по-далечното – научноизследователски центрове/ лаборатории ще подпомагат качествено израстване на бизнеса, подобно на съвременната и не толкова съвременната ситуация в Западна Европа. Става дума за качествен стандарт. Затова предлагаме уеднаквяване на наименованията за означаване на звание и степен във висшите училища и в научните институти. **Проектът ни има проактивен (изпреварващ) характер и динамизира процеса, който ще ускори адаптацията и синхронизацията на българската наука с европейската, която след две години ще диктува нормата и в българската наука. Необходими са разбира се и допълнителни мерки за координиране и изграждане на стратегия на общите действия, които ще предопределят за в бъдеще равните възможности на учените от различните региони на страните-членки на Европейския съюз.**

Чрез навременното пенсиониране на 65 години и атестиране на 3 години на всички учени в България, проектът ще регулира сегашния дисбаланс на концентриране на хабилитираните учени в най-високата възрастова група на около 65 и над 65 г., която е непродуктивна по отношение на иновационния научноизследователски и преподавателски процес. Учените в Република България трябва да се хабилитират до 40 години, за да имат достатъчно време и жизнена енергия да се концентрират върху преподавателската, изследователската и ръководната дейност на научните институции. За тази цел именно **въвеждаме лесни, прости и бързи процедури**, които ние, учени от средното поколение, се принудихме да предложим, тъй като сме поразени от бездействието на българския парламент през един доста голям период от време и липсата на грижа за образоваността и реализацията на младите учени в България, както и от безмилостното смачкване на средното поколение учени. **Конфликтът на поколенията в науката и висшето образование у нас е яростен и ние не бива да си затваряме очите пред съществуващата криза.**

Нека се обърнем към статистиката и видим колко хабилитирани учени – доценти, професори, член-кореспонденти, академици има в България на 40-годишна възраст. А на възраст 50 години? А на възраст над 60 години? Някой атестира ли учените над 60 г. в България, за да оцени приноса им за развитие на научноизследователския или преподавателския процес, обогатен с нови знания от последното десетилетие? Конфликтът на поколенията в науката и кризата се задълбочиха особено много през 90-те години, които бележат бум в развитието на високите технологии и Интернет. За българските учени те означаваха необходимост от свободно владение на западни езици и професионална работа в Интернет, защото съвременната наука е в Интернет. Тази е основната причина за дълбоката пропаст между различните поколения български учени. **За съжаление след 1989 г. управлението на науката в България остана в ръцете на социалистическото поколение учени, получили научните си степени и звания в една различна от съвременната историческа действителност.**

С премахването на Висшата атестационна комисия, в която хаотично подбрани неспециалисти обсъждаха и обсъждат законно “научните, политическите и моралните качества” на кандидати, за чиито научни направления те дори не са и чували, с въвеждането на юридическата институция *Омбудсман в науката*, която да работи в помощ на кандидата на всички степени на възражения и жалби по процедурите, смятаме да облекчим процеса на присъждане на образователната и научната степен или научно звание. Науката трябва да се създава и оценява по места – във висшето училище/ научния институт. Процедурата само трябва да предвижда нежелани усложнения и да създаде механизми за преодоляването им.

В предложените досега законопроекта преобладава екстензивният принцип – многобройни комисии, състоящи се от много членове – едно ненужно бюрократизиране на процеса. Само за сравнение ще споменем факта, че изпълнителният орган на Европейския съюз (който включва вече над 400 милиона европейци) – Европейската комисия – се състои от 25 души. **Динамиката на живота в страните-членки на ЕС акцентува върху интензивния принцип.** Използването на високите технологии намалява необходимостта от много хора за извършване на определена дейност. Затова **гъвкавостта се е наложила като ръководен принцип в развитите страни на Европа. Той трябва да стане и наш ръководен принцип** – малко, но качествено, а не социалистическия принцип – много и некачествено.

Считаме, че този е начинът за изваждане на “мъртвите души” от научните институти и висшите училища на страната и за ликвидиране на репресиите срещу учените, за които свидетелстват многобройните съдебни дела в Европейския съд за правата на човека в Страсбург срещу Република България.

В нашия законопроект добрата българска традиция, култът на българина към знанието и високите технологични и качествени изисквания на европейската наука се съчетават в хармонично цяло за доброто на българската образователна система в сферата на висшето образование и на науката.

Българските учени трябва да влязат в Европейския съюз с добро самочувствие на съвременни хора.

Инициативен комитет “Учени за НОВ Закон за научните степени и научните звания”

- ст.н.с. II ст. д-р Любима Йорданова Димитрова,
e-mail: ljubima@yahoo.co.uk; ljubima@abv.bg; тел. 77 65 91
- гл. ас. д-р Галя Илиева Маринова,
e-mail: galiain@yahoo.com; тел. 952 30 77
- гл. ас. д.п.н. Зоя Горанова,
e-mail: goranovaz@abv.bg; zhoyalsh@internet-bg.net;
- н.с. I ст. д-р Васил Гуляшки,
e-mail: vggul@yahoo.com;
- гл. ас. д-р Андрей Куртенков,
e-mail: kurtenkov_vet@yahoo.com;
- н.с. I ст. д-р Светлана Григорова
e-mail: svet.grigorova@mail.bg;
- доц. д.м.н Николай Видинов,
e-mail: nickvidinov@yahoo.com;
- доц. д-р Иван Илиев
e-mail:
- ст.н.с. II ст. д-р Надя Велчева
e-mail: nadia_niki@yahoo.com;
- Димитър Русев
e-mail: rousev@yahoo.com;
- Дроздстой Стоянов
e-mail: stojanov_pisevski@mail.bg;
- Камелия Базова
e-mail: kabazo@abv.bg;
- Ралица Гелева
e-mail: gtralitza@yahoo.com;
- доц. д-р Христина Живкова
e-mail: hr_jiv@yahoo.com;
- доц. д-р Анастас Анастасов
e-mail: an_a_stas@yahoo.com;
- доц. д-р Зойка Гарелкова
e-mail:
- доц. д-р Жорж Минчев
e-mail:

Подпис: